

GODT ARBEJDSMILJØ KAN TILFØRE SAMFUNDSØKONOMIEN MILLIARDGEVINSTER

Der ligger mange milliarder og venter på at blive frigivet – hvert eneste år. Men det kræver, at vi i langt højere grad ser på indsatsen i arbejdsmiljøet som en investering og ikke som en omkostning. Hidtil har valgkampen været blottet for dette perspektiv. Men her ligger ikke desto mindre et potentiale til at finde nogle af de ekstra ressourcer, der skal til for at finansiere fremtidens velfærd og udvikling.

Arbejdsmiljøet står ikke på toppen af de politiske partiers dagsordenen i den igangværende valgkamp! Tværtimod – vore politikere er optaget af andre vigtige emner som vækst, velfærd, integration og boligmarked. Jeg vil invitere indenfor til at kikke lidt nærmere på, hvad godt arbejdsmiljø på de danske arbejdspladser kan bidrage med!

Omkostningerne til dårligt arbejdsmiljø er enorme. Det gælder naturligvis først og fremmest de menneskelige, som ikke kan prissættes, men også de rent økonomiske! Og de rammer os alle – både som individer, som virksomheder og som samfund! Senest har Bygge-, Anlæg- og Trækartellet gennemført en analyse, som viser, at mindre ulykker med forstuede ankler, brækkede fingre o.l. har dramatiske økonomiske effekter for byggebranchen.¹ Beregningerne viser, at branchens tab løber op i 19 milliarder årligt. I 2007 vurderede LO², at de samlede økonomiske udgifter, forårsaget af negative påvirkninger i arbejdsmiljø løb op i 63,6 milliarder kr. – pr. år!

For illustrationens skyld kan vi gå lidt tættere på, hvad der gemmer sig under de mange milliarder.

Erstatninger på grund af arbejdsskader:	4,2 mia. kr. ³
Sygefravær på grund af arbejdsmiljøbelastninger:	25,9 mia.kr. ⁴
Tabt produktion:	32,0 mia.kr. ⁵
<u>Medicinforbrug og sundhedsudgifter på grund af arbejdsbetingede skader:</u>	<u>1,5 mia.kr.⁶</u>
I alt	63,6 mia.kr.

Arbejdsmiljørådgiverne i COWI har lavet en række beregninger af virksomhedsrelaterede omkostninger for LO, som blev publiceret i 2010⁷. Her fremgår bl.a. følgende:

¹ "Et godt arbejdsmiljø betaler sig", BAT-kartellet, 2011

² Arbejdsmiljø set med virksomhedsøkonomiske briller, LO 2007

³ Arbejdsskadestyrelsen: Arbejdsskadestatistik 2005

⁴ NFA, 2003, beregningerne er baseret på den ætiologiske fraktion af sygefraværet

⁵ Danmarks Statistik, Nationalregnskabet, registerbaseret arbejdsstyrkestatistik, løn- og fraværstatistik, DA's fraværstatistik og Statens Institut for Folkesundhed 2006, her fra "Dårligt arbejdsmiljø – en stor udgift" LO 2007

⁶ Beløbet er en procentdel på 38 % af den receptpligtige medicin, som svarer til den ætiologiske fraktion af sygefraværet

⁷ "Arbejdsmiljø set med virksomhedsøkonomiske briller", LO 2010

Eksempler på forholdet mellem risikofaktorer og værdi

Risikofaktorer	Værdi
Mindre arbejdsulykker	kr. 10.000 ⁸
Gennemsnitlig arbejdsulykke	kr. 30.000 ⁹
Alvorlig arbejdsulykke	kr. 75.000 ¹⁰
Andel af fravær pga. arbejdsulykker	10 %
Andel af sygefravær, der skyldes belastende psykisk arbejdsmiljø	29 %

Det særlige ved disse omkostninger er, at vi kan gøre noget ved dem – og det kan vi ved at arbejde forebyggende! Resultatet vil opleves som en fordel for os alle! Altså har vi med en ren win-win situation at gøre!

Indsatser på dette område kan kun gå for langsomt. Der ligger mindst 64 milliarder kr. og venter på at blive frigivet – hvert eneste år. Hvis vi blot kunne halvere beløbet, så ville vi stå med en væsentlig forbedret samfundsøkonomi og derved med et vægtigt bidrag til fortsat velfærd og udvikling!

Så hvad er forklaringen på, at det ikke er et af de varme emner i den igangværende valgkamp? Der er formentligt flere mulige forklaringer. Det afgørende er, at vi traditionelt tænker på indsatser i arbejdsmiljøet som udgifter og ikke som investeringer! Men det er et særdeles spændende investeringsområde – både set fra et samfundsøkonomisk og et virksomhedsøkonomisk udsigtspunkt og fra medarbejderes og lederes position på arbejdsmarkedet!

Arbejdsmarkedskommissionens forbehold

Arbejdsmarkedskommissionen peger i sin rapport "Velfærd kræver arbejde" på, at der mangler evidens for hvad, der virker i forebyggelsen. Og før denne evidens er skabt, er der ikke særlige anbefalinger til yderligere indsats fra kommissionens side. Men i praksis vil det være særdeles kompliceret at levere en sikker evidens, da der i virkelighedens verden er et væld af faktorer, som "forstyrrer" eller påvirker effekterne af en intervention. At forlange sikkerhed for dokumenteret effekt, før der sættes ind, vil være en utrolig dyr og tidskrævende proces. Der ligger tungtvejende etiske og økonomiske argumenter for at iværksætte forebyggende indsatser nu. Og indsatserne bør kombineres med effektmålinger og evalueringer, så der sideløbende kan skabes dokumentation for hvad, der virker.

Politiske initiativer de sidste 10 år

Men hvad er der gjort, for at forbedre arbejdsmiljøet de sidste 10 år? Her følger et ultrakort historisk overblik:

I perioden fra 2001 til 2007 blev arbejdsmiljøet rundbarberet, og "frisøren" var den daværende beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen. Den første aktion var dramatiske reduktioner i bevillingerne til Arbejdstilsynet og Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø. Herefter kom turen til Bedriftssundhedstjenesten (BST), som efter en 20 års opbygnings- og udviklingsperiode var et velfungerende rådgivningssystem til rådighed for offentlige og private virksomheder. I

⁸ 30.000 med de skjulte omkostninger, som bl.a. omfatter træning af og løn til vikarer reparation/erstatning af udstyr og anmeldelse, analyse og forebyggelse af ulykken.

⁹ 90.000 med de skjulte omkostninger

¹⁰ 225.000 med de skjulte omkostninger

perioden 2005 til 2008 blev BST udfaset. Alene i den offentlige sektor fjernede man derved årligt ca. 400 mio.kr. fra det forebyggende arbejdsmiljøarbejde. Til orientering udbyggede man i samme periode både den norske og den svenske bedriftssundhedstjeneste, så man nu har henholdsvis 3000 og 4000 medarbejdere, som systematisk arbejder sammen med virksomhederne om at forbedre arbejdsmiljøet. Arbejdsmiljøreformen i 2005 satte fokus på en omfattende screening af hele arbejdsmarkedet, som grundlæggende skulle dele virksomhederne i dem, der havde styr på arbejdsmiljøet og dem, der ikke havde. Et nyt instrument med rådgivningspåbud blev introduceret, hvor virksomhederne kunne påbydes rådgivning, udført af autoriserede arbejdsmiljørådgivere. Men omfanget af rådgivningspåbud udgør i dag mindre end 5% af det rådgivningsvolumen, som BST i sin tid leverede.

I 2007, mens der stadig var en fast tro på fortsat velstandsudvikling og vækst, indgik et flertal i Folketinget velfærdsaftalen, som bl.a. tilførte de danske virksomheder fondsmidler til forebyggelse af nedslidning, sygefravær og fremme af sundhed. Midlerne i Forebyggelsesfonden på i alt 3 milliarder kr. er siden i stigende omfang blevet brugt til at finansiere andet en forebyggelse på virksomhedsniveau. Det gælder bl.a. øremærkede beløb til Arbejdstilsynets indsats og udvikling og udbud af forebyggelsespakker.

I foråret 2011 lavede regeringen sammen med Socialdemokratiet, Det radikale Venstre og Dansk Folkeparti en aftale om arbejdsmiljøindsatsen frem til 2020. Denne aftale rummer positive takter, med bl.a. risikobaseret tilsyn og højere bøder ved overtrædelse af arbejdsmiljølovens materielle bestemmelser. I aftalen enedes man også om at reducere omfanget af psykisk- og muskelskeletoverbelastning med 20 % og alvorlige ulykker med 25%. Men blækket i aftalen nåede end ikke at blive tørt, før beskæftigelsesministeren dekreterede en rammebesparelse på bl.a. Arbejdstilsynet og en beskæring af Forebyggelsesfondens midler i 2012 og 2013, for at finansiere boligpakken!

Investeringsvilje

Siden udfasningen af BST, har rådgivernes rolle ikke været fremtrædende i den politiske debat. I et af initiativerne i regeringsaftalen fra marts 2011, nævnes enklere rådgivning, der primært forholder sig til rådgivningspåbud. Her siges der direkte, at virksomhederne ikke længere i samme omfang skal få rådgivningspåbud oveni de almindelige påbud.

Som virksomhedsrådgivere sidder arbejdsmiljørådgivernes med nøglerne til at realisere de store potentielle besparelser og gevinster, som kan blive frigivet ved et systematisk og vedvarende arbejde for et godt arbejdsmiljø. Rådgivernes omfattende kundskaber om arbejdsmiljøets mange facetter og de værdifulde evner til, i samarbejde med ledelse og medarbejdere, at omsætte forsknings- og erfaringsbaseret viden til interventioner i virksomhederne, er helt afgørende for at skabe resultater.

De overordnede mål med en samlet indsats for det gode arbejdsmiljø kunne være:

- at sikkerhed og trivsel på landets arbejdspladser skal erstatte arbejdsulykker og erhvervs sygdomme,
- at en stærk social kapital skal træde i stedet for stress, mobning og vold
- at nærvær og sammenhold skal afløse arbejdsbetinget fravær

Hvis dette skal lykkes, er det nødvendigt, at vi samler alle kræfter, som både omfatter parterne på arbejdsmarkedet, Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø og andre forskningsinstitutioner, videntcentre, arbejdsmedicinske klinikker, Branchearbejdsmiljøråd, forsikrings selskaber, pensionskasser, brancheorganisationer og ikke mindst offentlige og private virksomheder – kort sagt alle, som har en fælles interesse i at skabe det gode arbejdsmiljø.

I denne sammenhæng ville være meget befordrende, hvis der i Folketinget kunne skabes enighed om incitamentter til offentlige og private virksomheder, der benyttede professionelle arbejdsmiljørådgivere i et systematisk og forebyggende arbejde for at realisere sikkerhed, trivsel, social kapital, nærvær og sammenhold. Det kunne f.eks. være i form af skattebegunstigelser, da forebyggelse på arbejdspladserne ville medføre reduktioner på social- og sundhedsbudgetterne. Det kunne også være i form af en virksomhedsreduktion i forsikringspræmier til erhvervs sygdomme.

Ledelsesmæssige prioriteringer er desuden af væsentlig betydning for at lykkes i det forebyggende arbejde. Derfor kunne de offentlige virksomhedsledere gå foran, så omkostningerne kunne reduceres til glæde for medarbejdere og borgere.

Dette er blot eksempler på virkemidler, som kunne tages i anvendelse for at frigøre de store ressourcer, som arbejdsmiljøbelastninger i dag lægger beslag på. Det er vores håb, at den kommende regering i samarbejde med de øvrige partier i Folketinget vil støtte politiske initiativer, som fremmer både offentlige og private investeringer i godt arbejdsmiljø på landets arbejdspladser.

Arne Helgesen

Direktør

Arbejdsmiljørådgiverne